

Pregledni znanstveni članek *Review scientific paper (1.02)*
Besedilo prejeto *Received: 25. 9. 2024; Sprejeto Accepted: 28. 11. 2024*
UDK UDC: 274/278-534.3"15"
DOI: 10.34291/Edinost/79/02/Mesaric
© 2024 Mesarič CC BY 4.0

Violeta Vladimira Mesarič

Vloga molitve v protestantski reformaciji: teološke in družbene spremembe v 16. stoletju

*The Role of Prayer in the Protestant Reformation:
Theological and Social Changes in the 16th Century*

Izleček: Molitvena praksa v protestantski reformaciji temelji na globoki teološki prenovi, ki sta jo najbolj izpostavljala Martin Luter in Jean Calvin. Osrednja teološka ideja opravičenja po veri je močno vplivala na oblike molitve in pobožnosti v vsakdanjem življenju vernikov. Tiskane molitvene knjige so igrale ključno vlogo pri širjenju novih teoloških pogledov med širšo populacijo. Poleg tega je bila molitev osrednjega pomena v hišnih cerkvah, kjer so ženske, zlasti matere, prevzele pomembno vlogo pri ohranjanju in širjenju molitvenih praks. Članek se osredotoča na ključne teološke spremembe v izvajanju molitve in njihov družbeni vpliv s posebnim poudarkom na vlogi žensk. Obravnava tudi vpliv reformacije v slovenskem prostoru ter prispevka Primoža Trubarja in Jurija Dalmatina k razumevanju in izvajanju molitve v vsakdanjem življenju slovenskih vernikov.

Ključne besede: protestantska reformacija, molitev, teološke spremembe, ženske, hišne cerkve, Primož Trubar, Jurij Dalmatin

Abstract: *The prayer practice in the Protestant Reformation is rooted in a profound theological renewal, most notably highlighted by Martin Luter and Jean Calvin. The central theological idea of justification by faith significantly influenced forms of prayer and devotion in the daily lives of believers. Printed prayer books played a crucial role in spreading new theological views to the wider population. Additionally, prayer held a central place in household churches, where women, especially mothers, took on a key role in maintaining and spreading prayer practices. This article focuses on the key theological changes in the practice of prayer and their social impact, with a special emphasis on the role of women. It also examines the Reformation in the Slovenian context and the contributions of Primož Trubar and Jurij Dalmatin to the understanding and practice of prayer in the daily lives of Slovenian believers.*

Keywords: *Protestant Reformation, prayer, theological changes, women, household churches, Primož Trubar, Jurij Dalmatin*

Uvod

Katoliška molitvena tradicija pred reformacijo je temeljila na zakramentalnem življenju, vključno z evharistijo, rožnim vencem in drugimi oblikami pobožnosti. Reformacija je ta pristop preoblikovala, saj je molitev postala osrednji izraz osebne vere (Althaus 1938).

Reformacija v 16. stoletju je prinesla prelomne spremembe ne samo v teologiji, ampak tudi v verskih praksah, ki so pomembno zaznamovale vsakdanje življenje vernikov. Ena od ključnih sprememb, ki so jih uvedli reformatorji, kot sta bila Martin Luter in Jean Calvin, je bila prenova molitvene prakse. Reformatorji so namreč verjeli, da je molitev eden najpomembnejših načinov, kako človek vzpostavi stik z Bogom, pri čemer pa je reforma molitve temeljila na novem teološkem razumevanju odrešenja.

V nasprotju s prejšnjo katoliško prakso, kjer je bila molitev pogosto razumljena kot del širšega zakramentalnega življenja, ki vključuje dobra dela in prošnje za milost, je reformacija prinesla nov poudarek. Molitev je postala odgovor na že prejeto Božjo milost in način izražanja vere (Althaus 1938).

Martin Luter je že zgodaj poudarjal, da je molitev ena najpomembnejših dejavnosti vernika, saj omogoča neposreden pogovor z Bogom brez potrebe po posredovanju cerkvenih obredov ali duhovnikov (WA 45, 681). Njegov teološki pogled je bil globoko zakoreninjen v Pismu Rimljanom, kjer je vera razumljena kot dar, ki omogoča pravi stik z Bogom (Rim 10,17). Podobno je Jean Calvin verjel, da mora biti molitev temeljna dejavnost vsakega kristjana, saj skozi molitev prejmemo Božje darove in se podrejamo njegovi volji (Calvin 1559, 645).

Ta prispevek obravnava ključne teološke in družbene spremembe, ki jih je reformacija prinesla v molitveno prakso. Posebna pozornost je namenjena vplivu tiska in tiskanja molitvenikov, kar je pomembno pripomoglo k širjenju protestantske pobožnosti in omogočilo dostop do molitvene prakse širši množici vernikov. Poleg tega prispevek izpostavi pomembno, a pogosto spregledano vlogo žensk pri ohranjanju in širjenju reformacijske molitvene prakse, predvsem v domačem okolju. V zadnjem delu se dotaknemo tudi slovenskega reformacijskega gibanja ter vpliva Primoža

Trubarja in Jurija Dalmatina na razvoj in širjenje molitvene prakse med slovenskimi verniki.

1 Molitev v protestantski dogmatiki

1.1 Teološke osnove molitve

V protestantski teologiji 16. stoletja je bila molitev tesno povezana z dvema temeljnima konceptoma: vero in opravičenjem. Protestantizem je izhajal iz prepričanja, da je vera temelj odnosa z Bogom, molitev pa osrednji način izražanja te vere. Martin Luter je molitev opredelil kot »delo vere«, ki izhaja iz Božjega delovanja v življenju vernika. Zanj je bilo bistveno, da molitev ne temelji na človekovih delih in naporih, temveč na Božji milosti. Molitev je bila tako odziv vernika na Božjo pravičnost in milost, ne pa prošnja za pridobitev te milosti (WA 8, 360).

Jean Calvin je šel še korak dlje in molitev označil kot »najplemenitejšo vajo vere«, saj se je skozi molitev človek podredil Božji volji in priznal njegovo vladavino (1559, 568). V svoji *Institutio Christianae Religionis* je poudarjal, da molitev ni samo prošnja za Božje darove, temveč način, kako verniki priznavajo Božjo suverenost in iščejo njegovo voljo v svojem življenju.

Reformatorji so močno poudarjali osebno, iskreno in preprosto obliko molitve. Za Martina Lutra molitev ni bila zgolj prošnja za osebne potrebe, temveč izraz globokega zaupanja v Boga. Molitev brez vere je po njegovem mnenju zgolj prazno govorjenje, ki nima pravega duhovnega pomena (WA 45, 681). Calvin je prav tako verjel, da je vsaka prava molitev odraz iskrene vere, ki išče Božjo voljo in darove (1559, 602).

1.2 Molitev kot odgovor na Božje delovanje

Osrednji koncept molitve v protestantski dogmatiki je bilo razumevanje molitve kot odgovora na Božje delovanje. Bog je bil razumljen kot tisti, ki prvi pristopi k človeku, mu podeli dar vere in milosti, na kar človek odgovarja z molitvijo. Molitev torej ni bila sredstvo za pridobivanje Božjih darov, ampak dejanje vere, ki je temeljilo na že prejeti milosti. Luter je to pojasnil s Pismom Rimljanom (Rim 10,17), kjer je zapisal, da »vera prihaja

iz poslušanja, poslušanje pa iz Božje besede«. To pomeni, da mora vsaka prava molitev izhajati iz vere, ki jo daje Bog (Luter 1525, 327).

Za Calvina molitev ni bila zgolj izraz osebnih želja, temveč podreitev Božji volji. Verniki morajo skozi molitev iskati Božjo voljo in biti pripravljeni sprejeti njegovo odločitev, tudi če ni v skladu z njihovimi pričakovanji. Zanj je molitev način, kako se verniki povezujejo z Božjim načrtom in sprejemajo njegov dar vere (Calvin 1559, 645).

Molitev je tako postala ključen del protestantskega pobožnega življenja, ki je oblikovala ne le odnos vernikov z Bogom, ampak tudi njihov družbeni in družinski vsakdan.

1.3 Oblike molitve

Reformatorji so razlikovali med različnimi oblikami molitve, ki so izhajale iz svetopisemskih praks.

Hvalnice: Molitve, s katerimi verniki slavijo Boga za njegovo vse-mogočnost in milost. Reformatorji so poudarjali pomen slavljenja Boga ne le v cerkvi, ampak tudi v zasebnem življenju.

Zahvalne molitve: Verniki izražajo hvaležnost za prejete darove in Božje varstvo. Luter je poudarjal, da je vsakodnevna zahvalna molitev ključna za duhovno življenje vernika (WA 32, 418).

Kesanje: Priznanje grehov in prošnja za Božje odpuščanje. Calvin je pogosto poudarjal pomen kesanja kot osrednje oblike molitve, saj je verjel, da mora človek najprej priznati svojo grešnost, preden lahko prejme Božje darove (1559, 645).

Prošnje: Prošnja za Božjo pomoč v vsakdanjem življenju. Reformatorji so verjeli, da mora biti vsaka prošnja podrejena Božji volji in veri, da Bog sliši molitve svojih vernikov.

Luter je pogosto opozarjal, da morajo biti molitve kratke, a iskrene in pogosto ponavljane. Po njegovem mnenju dolge, izumetničene molitve nimajo pravega duhovnega pomena in so zgolj »ropotanje ustnic« (WA 45, 681).

2 Vloga molitvenih knjig in tiska

2.1 Širjenje molitvenih knjig

Reformacija v 16. stoletju ni prinesla le teoloških sprememb, temveč je zaradi tiskarske revolucije omogočila tudi širjenje protestantskih idej med širšo populacijo. Pred reformacijo so bile molitvene knjige večinoma rokopisne in dostopne le eliti ter duhovščini. Tiskanje knjig, ki se je razvilo v tem obdobju, je omogočilo množično izdelavo molitvenikov, s tem pa so molitve postale dostopne širšim množicam. Molitvene knjige, kot sta *Otterjeva Betbüchlein für allerlei gemein Anliegen* (1537) in nizozemski molitvenik *Bedeboeck* (1542), so igrale ključno vlogo pri širjenju protestantske molitvene prakse (RGG II, 1226).

To je pomenilo prelomno spremembo, saj so bile molitvene knjige, ki so prej služile predvsem duhovnikom in bogati eliti, zdaj v rokah preprostih vernikov, kar je omogočilo lažjo dostopnost do verskih praks v domačem okolju. S tem se je oblikovala nova dinamika osebne pobožnosti, kjer je lahko vsak posameznik sodeloval v molitvah, ne da bi bil odvisen od cerkvenih struktur.

2.2 Molitvene knjige kot orodje verskega izobraževanja

Tiskane molitvene knjige niso bile zgolj zbirke molitev, temveč so imele pomembno vlogo v verskem izobraževanju. Namenjene so bile poučevanju vernikov o pravilnih oblikah molitve, hkrati pa so jih spodbujale k poglobljeni veri. Te knjige so pogosto vsebovale preproste, a teološko bogate molitve, ki so bile dostopne širokemu krogu ljudi, kar je bilo bistveno za širjenje protestantskih idej med laiki. Poleg tega so molitvene knjige pomagale povečati pismenost in versko zavest, saj so verniki lahko sami prebirali in izvajali molitve doma brez potrebe po posredovanju duhovnika (RGG II, 1226).

Eden izmed najpomembnejših avtorjev molitvenikov v tem času je bil Esaias Heidenreich iz Breslaua, ki je svoje molitvenike zasnoval na Lutrovih postilah. Heidenreichov molitvenik je bil poseben dosežek, saj je združeval staro krščansko mistiko z reformiranimi teološkimi poudarki, kar je omogočilo, da so protestantske ideje dosegle tudi preprosto prebivalstvo.

Njegova molitvena besedila so bila teološko prilagojena tako, da so bila razumljiva tudi tistim, ki niso bili izobraženi, kar je močno prispevalo k širjenju novih verskih idej med preproste vernike (RGG II, 1226).

3 Socialni vidik molitve: hišne cerkve in vloga žensk

3.1 Hišne cerkve in družinsko bogoslužje (Katharina von Bora)

Eden najpomembnejših teoloških temeljev reformacije je bila doktrina o »splošnem duhovništvu«, ki je učila, da vsak krščeni vernik postane duhovnik, škof ali papež. To prelomno prepričanje je postavilo pod vprašaj hierarhično strukturo Katoliške cerkve in omogočilo večjo vlogo laikov v verskem življenju. V tem pogledu je bilo pomembno tudi, da so bile ženske, enako kot moški, s krstom vključene v Božje kraljestvo. Takšno razumevanje krsta je postavilo temelje za večjo enakopravnost žensk v cerkvenem in družinskem življenju.

Vloga žensk v reformacijski teologiji je bila pomembno oblikovana tudi s konceptom opravičenja po veri, ki ga je utemeljil Martin Luter. Po reformaciji je zakon dobil poseben status kot bistveni del krščanskega življenja, kar je pomenilo, da je zakonsko življenje, v katerem so enakovredno sodelovali tako moški kot ženske, postalo priznано kot svet način življenja. To je pomenilo, da so bile ženske osvobojene prejšnjih predstav o celibatu kot edinem svetem življenju in jim je bilo omogočeno, da so igrale vidno vlogo v družini in verskem življenju.

Čeprav je bila formalna vloga žensk v cerkvenih strukturah še vedno omejena, je doktrina o splošnem duhovništvu spodbudila razvoj t. i. hišnih cerkva, kjer so družine skupaj molile, preučevale Sveto pismo in prakticirale svojo vero. V teh hišnih cerkvah so ženske pogosto imele osrednjo vlogo pri organizaciji molitvenih srečanj in verskih obredov. S svojo skrbjo za družinske molitve, vzgojo otrok in ohranjanje verske pobožnosti so ženske pomembno prispevale k širjenju in utrjevanju protestantske vere na lokalni ravni.

Ena izmed najbolj znanih žensk tega časa je bila Katharina von Bora, žena Martina Lutra. Katharina je bila izjemno sposobna in aktivna ter

je pomembno prispevala k vzdrževanju verskega življenja v Lutrovi hiši. V njunem domu so se redno odvijale molitve in teološke razprave, medtem ko je Katharina skrbela za številne obiskovalce, ki so se pogosto zadrževali pri Lutrovih – med njimi tudi preganjane nune, prijatelji, somišljeniki in študenti (Luter 1535, 541). Katharina je aktivno sodelovala v teoloških pogovorih z Lutrom, kar kaže na pomembno vlogo žensk pri oblikovanju verskega življenja v domačem okolju (RGG II, 1226).

Poleg Katharine von Bora so v reformaciji igrale pomembno vlogo tudi druge ženske, ki so zapustile pisna pričevanja, pomembna za zgodovinsko in teološko razumevanje reformacijskega gibanja.

3.2 Vplivne ženske reformacije

Argula von Grumbach je bila ena redkih žensk, ki je javno zagovarjala reformacijske ideje in pisala teološka besedila ter odprta pisma. Njeno delo je izstopalo, ker je javno podprla Lutrove ideje o veri in opravičenju, zlasti s svojimi pismi rektorju Univerze v Ingolstadt. Njena pisma so bila širše brana in so odražala globoko razumevanje teologije ter njeno željo po večji vlogi žensk v cerkvi. S svojimi prizadevanji je pomembno prispevala k širjenju reformacijskih idej med ženskami, zlasti v južni Nemčiji, kjer so bila njena pisma široko brana in zelo vplivna.

Katharina Zell, žena Matthäusa Zella, je bila prav tako pomembna figura reformacije. Javnost jo je poznala kot eno redkih žensk tistega časa, ki je odkrito sodelovala v teoloških razpravah in pisala cerkvene himne. Kljub nasprotovanju konservativnih cerkvenih krogov je javno zagovarjala reformacijske vrednote in pravice žensk v cerkvenem življenju. Njeno pismo strasbourškemu škofu, v katerem je zagovarjala pravico do zakonske zveze z duhovnikom, je bilo eno ključnih teoloških dokumentov tistega časa (RGG II, 1226). Njen prispevek k verskemu življenju je pomemben tako z vidika teoloških razprav kot tudi njenega dela na področju cerkvene glasbe.

Elisabeth Cruciger, žena teologa Casparja Crucigerja, je prispevala k razvoju liturgičnega življenja reformiranih cerkva. Njene cerkvene himne, kot je *Herr Christ, der einig Gotts Sohn*, še danes odmevajo v evangeličanskih cerkvah. Crucigerjeva je pokazala, kako lahko ženske skozi glasbo

in liturgijo pomembno vplivajo na cerkveno življenje, in s tem pripomogla k oblikovanju bogoslužnih praks v protestantskih skupnostih.

3.3 Vpliv reformacije na sodobno vlogo žensk

Vloga žensk, ki jo je oblikovala reformacija, je danes še posebej vidna v dejstvu, da so ženske v mnogih evangeličanskih cerkvah enakopravne moškim, tudi na formalnih cerkvenih položajih. Reforma, zlasti doktrina o »splošnem duhovništvu«, je v 16. stoletju postavila temelje, ki so omogočili enakopravno vključevanje moških in žensk v cerkveno življenje. Današnje možnosti, da ženske postanejo duhovnice, so neposreden rezultat teh teoloških temeljev. Po raziskavah iz leta 2014 je za mnoge člane evangeličanskih in reformiranih cerkva prav možnost, da so ženske duhovnice, eden izmed ključnih razlogov za povezanost s cerkvijo.

Danes, več kot 500 let po začetku reformacije, je vpliv žensk, ki so v času reformacije sodelovale pri verskem življenju, viden v sodobnih protestantskih cerkvah, kjer ženske opravljajo vloge duhovnic in teologinj. Reformacija ni le preoblikovala teologije, ampak je ustvarila prostor za enakopravno sodelovanje žensk v cerkvenem življenju, kar ostaja pomemben del identitete teh cerkva po vsem svetu.

Ena od ključnih sodobnih pobud, ki vključuje ženske iz različnih cerkva po vsem svetu, je svetovni molitveni dan. Ta pobuda opozarja na pomen enakopravnosti spolov v cerkvenem prostoru in krepi sodelovanje žensk v molitvenem življenju. Pomembno vlogo pri tem ima tudi feministična teologija, ki spodbuja ženske k aktivnemu sodelovanju na vseh ravneh cerkvene hierarhije. Ta teološka smer naslavlja zgodovinsko zapostavljenost žensk in se zavzema za enakopravnost v cerkvenih funkcijah.

3.4 Vključevanje žensk v Evangeličansko cerkev v Sloveniji

Ženske so skozi zgodovino imele omejeno vlogo v cerkvenem življenju, vendar so se postopoma začele vključevati tudi v pastoralno delo. Ena izmed prvih vidnih in javno aktivnih vernic v Evangeličanski cerkvi v Sloveniji je bila Frida Kovač. Njeno vlogo in delo lahko brez zadržkov primerjamo z deli feminističnih teologinj, kot je Elizabeth Johnson, ki izzivajo tradicionalne cerkvene vloge spolov. Njihova dela poudarjajo, da molitev

ni zgolj oblika pobožnosti, ampak tudi sredstvo opolnomočenja žensk v cerkvenem prostoru, vključno s slovenskim.

V sodobni Evangeličanski cerkvi so ženske vse bolj prisotne kot duhovnice in škofinje, kar odraža širše spremembe v družbi, kjer enakopravnost spolov postaja vse bolj sprejeta vrednota. Feministična teologija igra ključno vlogo pri poudarjanju zgodovinske zapostavljenosti žensk in njihovega prispevka k cerkvi. Vse večje število žensk, ki sodelujejo v pastoralnem in molitvenem življenju, je dokaz, da se cerkev prilagaja sodobnim vrednotam in ustvarja prostor za ženske tudi na vodilnih položajih.

Molitev, reformacija in vloga žensk so torej globoko prepletene teme v Evangeličanski cerkvi. Od časa Lutrovih reform do današnjega vključevanja žensk na vodilne cerkvene položaje je molitev ohranila osrednjo vlogo ne le kot duhovna praksa, ampak tudi kot sredstvo za utrjevanje skupnosti in opolnomočenje žensk. Reformacija je ženskam omogočila, da so začele prevzemati pomembnejše vloge v cerkvenem življenju, kar odpira nove poti za prihodnje generacije. Tako ostaja molitev tudi danes ključni element pri oblikovanju enakopravnejših in bolj vključujočih cerkvenih skupnosti.

4 Molitvena praksa v Sloveniji: Primož Trubar, Jurij Dalmatin in njun prispevek

Prispevek Primoža Trubarja, Jurija Dalmatina in drugih ključnih osebnosti slovenske reformacije ni bil pomemben zgolj v teološkem smislu, ampak tudi za razvoj slovenske jezikovne in kulturne identitete. Njihovo delo pri prevajanju Svetega pisma in drugih verskih besedil v slovenščino je omogočilo, da so Slovenci dostopali do verskih nauk v svojem jeziku, kar je močno pripomoglo k širjenju protestantske molitvene prakse. Prevajanje molitev in verskih besedil je bilo ključno za ohranjanje slovenske kulture in jezika, saj je reformacija prispevala k oblikovanju enotnega slovenskega knjižnega jezika.

Primož Trubar in Jurij Dalmatin sta poleg prevajanja Svetega pisma tudi zasnovala verski vzgojni sistem, ki je vključeval poučevanje molitve v šolah. Trubar je uvedel versko vzgojo, kjer so se dečki in deklice učili temeljnih

krščanskih resnic in molitev. Javni šolski sistem, ki ga je vzpostavila reformacija, je temeljil na preučevanju Svetega pisma in molitvi, kar je pripomoglo k verski in jezikovni homogenizaciji slovenskega naroda.

S širjenjem molitvenih knjig v 16. stoletju so te postale dostopne tudi ženskam, ki so jih uporabljale tako v zasebnem kot v skupnem molitvenem življenju. Zlasti v hišnih cerkvah so ženske igrale ključno vlogo pri prenosu molitvenih praks na mlajše generacije, kar je imelo pomembno vlogo pri ohranjanju in širjenju protestantske vere v slovenskem prostoru.

4.1 Trubar in slovenski molitveniki

Primož Trubar je bil eden od ključnih nosilcev protestantske molitvene prakse v slovenskem prostoru. Njegov *Katekizem* iz leta 1550 je vključeval osnovne molitve, kot sta Apostolska veroizpoved in Očenaš, in skupaj z *Abecednikom* predstavlja prvo tiskano knjigo v slovenskem jeziku (Ahačič 2011, 249). Trubar je globoko verjel, da je molitev osrednji del krščanskega življenja, zato je poskrbel, da so bile molitve dostopne v slovenskem jeziku, kar je omogočilo širjenje reformacijskih idej med Slovenci.

Med letoma 1550 in 1591 je bilo izdanih kar 56 knjig v slovenščini, skupaj več kot deset tisoč strani, kar je vključevalo tudi prevode celotnega Svetega pisma. Trubar je sam napisal več kot osem tisoč strani, ki so zajemale vrsto besedil od abecednikov do teoloških razprav. V svoji *Cerkovni ordnini* Trubar definira molitev kot »prostiti in se zahvaljevati«, kar poudarja, da je molitev, združena z vero, največji izraz Božje službe. Po njegovem mnenju je prava verna molitev tista, ki jo kristjani v imenu Jezusa Kristusa s pravo vero namenjajo Bogu za odpuščanje grehov, večno življenje in za vse življenjske potrebe (Trubar 2014 [1584], 135sl).

Trubarjev prispevek ni bil zgolj teološki, temveč tudi kulturni in jezikovni. S svojimi molitveniki in drugimi verskimi besedili je ustvaril temelje za slovensko pisno kulturo in jezik, ki so prispevali k oblikovanju slovenske narodne zavesti.

4.2 Jurij Dalmatin o molitvi

Jurij Dalmatin, ki je najbolj znan po prevodu celotne Biblije v slovenščino, je velik del svojega dela posvetil tudi razmišljanju o pomenu molitve. V *Preprostem predgovoru k celotni Bibliji* (1584) je celotno XV. poglavje namenil razpravi o molitvi. Dalmatin je poudarjal, da je molitev v času preizkušenj in nadlog najmočnejše orožje kristjana proti hudiču in hudobiji sveta. Trdil je, da moramo moliti ne le v težavah, ampak ves čas, saj nas k temu zavezujejo Božje zapovedi in Kristusove besede: »Prositi in boste dobili.«

Dalmatin je prav tako poudarjal, da moramo moliti le Boga, saj je On edini, ki sliši molitve in lahko nudi pomoč v stiski. Njegov pogled na molitev je temeljil na veri, da Bog vedno usliši prošnje tistih, ki se zatekajo k njemu z vero in zaupanjem (Dalmatin 1584).

Dalmatinov prispevek k molitveni praksi je bil ključnega pomena za slovensko protestantsko pobožnost, saj je z njegovimi prevodi Svetega pisma in razpravami o molitvi slovenski narod dobil dostop do temeljnih verskih resnic v svojem jeziku. Njegovo delo je prispevalo k poglobljanju verskega življenja med Slovenci in k širjenju protestantskih vrednot.

Zaključek

Molitvena praksa v reformiranih občestvih je prinesla globoko preoblikovanje odnosa vernikov do molitve, saj je temeljila na osebni veri in zaupanju v Božjo milost. Reformatorji, kot sta Martin Luter in Jean Calvin, so poudarjali, da molitev ni zgolj formalno dejanje ali obred, temveč globok izraz osebne vere. Reformacija je postavila molitev v središče vernikovega življenja, kjer je bila tesno povezana z naukom o opravičenju po veri, kar je pomenilo, da odrešenje temelji izključno na veri, ki jo podarja Bog, ne pa na človekovih delih.

Teološki temelji reformacijske molitve so izhajali iz poslušanja Božje besede in Božjega razodetja. Molitev je bila razumljena kot odgovor na Božji nagovor in kot izraz občestva med človekom in Bogom, ki temelji na veri v Božjo pravičnost in milost. Luter in Calvin sta učila, da mora vsaka

molitev izhajati iz srca kot iskren odziv na Božje delovanje, s čimer sta preoblikovala razumevanje molitve v primerjavi z bolj formalnimi obrednimi molitvami srednjeveške Cerkve.

Reformacija je prav tako prinesla pomembne spremembe v liturgičnih in osebnih oblikah molitve. Z uvedbo preprostih, a teološko bogatih molitev, ki so bile dostopne vsem vernikom, so reformatorji poskrbeli, da so molitve postale osnova za protestantska bogoslužja in vsakodnevno pobožnost. Molitvene knjige, ki so bile v 16. stoletju množično tiskane, so igrale ključno vlogo pri širjenju teh novih oblik molitve, saj so bile dostopne tudi ženskam, ki so v domačem okolju in hišnih cerkvah prevzele pomembno vlogo pri ohranjanju in prenašanju molitvene prakse na mlajše generacije.

Zgodovinski pomen reformacijske molitvene prakse je v tem, da je omogočila preprost in široko dostopen način molitve, ki je temeljil na globokih teoloških načelih vere in opravičenja. Molitev je postala ključni element ne le osebnega duhovnega življenja, temveč tudi življenja skupnosti, kjer je služila kot izraz hvaležnosti, zaupanja in nenehne povezanosti z Božjo milostjo. V Sloveniji sta Primož Trubar in Jurij Dalmatin s svojim delom omogočila, da je molitvena praksa postala dostopna tudi slovenskemu ljudstvu v njegovem maternem jeziku, s čimer sta prispevala tako k verski kot h kulturni identiteti Slovencev.

Reformacija je tako ustvarila prostor za bolj osebno in vključujočo molitveno prakso, ki je ostala osrednji steber protestantskega življenja, hkrati pa je odprla pot za večjo vlogo žensk in laikov pri oblikovanju in ohranjanju verskega življenja v občestvih.

Kratice

- RGG II** Religion in Geschichte und Gegenwart 1958
WA 8 Luter 1889 [Weimarer Ausgabe 8]
WA 32 Luter 1906 [Weimarer Ausgabe 32]
WA 45 Luter 1911 [Weimarer Ausgabe 45]

Reference

- Althaus, Paul.** 1938. *Die Bedeutung des Gebets in der Theologie Luthers*. Gütersloh: C. Bertelsmann Verlag.
- Calvin, Jean.** 1559. *Institutio Christianae Religionis*. Zv. 3. Ženeva: Robert Estienne.
- Dalmatin, Jurij.** 1584. *Preprost predgovor k celotni Bibliji*. Ljubljana: Založba Trubarjev zbornik.
- Domröse, Sonja.** 2010. *Frauen der Reformationszeit*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- EKD Hannover.** 2014. *Engagement und Differenz: Kirchenmitgliedschaft als soziale Praxis*. Hannover: EKD.
- Gause, Ute.** 2013. Durchsetzung neuer Männlichkeit: Ehe und Reformation. *Evangelische Theologie* 73/1: 32–44.
- Haase, Lisbeth.** 2011. *Mutig und Glaubensstark: Frauen und die Reformation*. Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt.
- Hermann, R.** 1926. *Das Verhältnis von Rechtfertigung und Gebet*. Leipzig: Hinrichs.
- Johnson, Elizabeth.** 2017. *Feministična teologija in molitev*. Ljubljana: Družina.
- Käßmann, Margot.** 2017. *Frauen in der Reformation*. München: Gütersloher Verlagshaus.
- Luter, Martin.** 1529. *Der Kleine Katechismus [Mali katekizem]*. Wittenberg: J. Klug.
- . 1889. *Schriften, Predigten, Disputationen 1520/21*. Weimarer Ausgabe 8. Weimar: Hermann Böhlau.
- . 1906. *Predigten 1530; Reihenpredigten über Matthäus 5-7*. Weimarer Ausgabe 32. Weimar: Hermann Böhlau.
- . 1911. *Predigten 1537 und Predigtkompilationen (30er Jahre); Reihenpredigten über Johannes 14-15 (1533), Druckfassung 1538*. Weimarer Ausgabe 45. Weimar: Hermann Böhlau.
- Preuss, H.** 1942. *Martin Luther: Der Christen-Mensch*. Berlin: Lutherisches Verlagshaus.
- Protestantski katekizem.** 1995. Murska Sobota: ČZP Enotnost in Evangeličanska cerkev v Sloveniji.
- Religion in Geschichte und Gegenwart.** 1958. Zv. 2. Ur. Wilfrid Werbeck, Wilfried Werbeck in Kurt Gallig. Tübingen: Mohr-Siebeck.
- Scharffenorth, Gerta.** 1977. *Freunde in Christus: Die Beziehung von Mann und Frau bei Luther im Rahmen seines Kirchenverständnisses*. Gelnhausen: Burckhardthaus-Verlag.
- Trubar, Primož.** 2009. *Katekizem*. V: Vinko Ošlak in Kozma Ahačič, ur. *Katekizem*. Ljubljana: Trubarjev forum.
- . 2014 [1584]. *Cerkovna ordninga*. V: Kozma Ahačič, ur. *Cerkveni red 1584*. Ljubljana: Trubarjev forum.
- Weber, Otto.** 1964. *Grundlage der Dogmatik*. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag.

